

# **Heroinbehandling i Danmark – en undersøgelse af brugere og behandling**

v. Katrine Schepelern Johansen

## **Indledning:**

Forskningsprojektet er en undersøgelse af implementeringen og udførelsen af heroinbehandling i Danmark, samt en undersøgelse af de brugere, der bliver tilbudt heroinbehandling. I løbet af 2009 vil der blive etableret behandlingstilbud med heroin 4-5 steder i landet (formentlig København, KABS i Glostrup (det tidligere Københavns Amt), Odense, Århus og Esbjerg). Det estimeres, at der vil blive tale om ca. 200 brugere i opstartsfasen, stigende til 3-400 brugere, når tilbuddene er fuldt etablerede. Målgruppen for heroinbehandling er brugere, som trods traditionel behandling med peroral metadon og psykosociale indsatser fortsat har et regelmæssigt forbrug af injicerbare opioider med deraf følgende helbredsmæssige skader. Forskningsprojekt vil følge heroinbehandling i opstartsfasen og de først par år, og vil således undersøge, om denne gruppe kan hjælpes med heroinbehandling. Udover fokuset på den konkrete brugergruppe vil projektet også undersøge organiseringen af behandlingen, behandlingen tilknytning til andre behandlingstilbud og evt. sundhedsøkonomiske konsekvenser af behandlingen.

Projektet vil mere specifikt undersøge: 1) Hvordan planlægges, organiseres og udføres heroinbehandling? 2) Hvilken effekt er der af behandlingen – både på brugerne og sundhedsøkonomisk? 3) Hvordan oplever brugerne behandlingen? 4) Hvordan oplever personalet behandlingen? 5) Hvordan er brugernes kompliance? 6) Hvordan ændrer brugergruppens sammensætning sig og hvor kommer brugerne fra? Metodisk vil projektet benytte sig af kvantitative og kvalitative metoder.

Undersøgelsen er forankret i og finansieret af KABS, men vil blive udført i samarbejde med de øvrige behandlingscentre, som også er inddraget i den endelige udformning af undersøgelsen.

Med sin bredde, fokus og differentierede metoder vil nærværende undersøgelsen komplementære Sundhedsstyrelsens evaluering af heroinbehandling, der vil blive offentliggjort i løbet af 2011, og den endelige udformning af undersøgelsen er udarbejdet efter konsultation med Sundhedsstyrelsen. Undersøgelsen vil ligeledes udgøre et værdifuldt supplement til de udenlandske undersøgelser af effekten af behandling med heroin.

## **Forskningsdesign**

### **I. Forskningsspørgsmål:**

De seks forskningsspørgsmål skal opfattes som sidestillede. Metodisk vil besvarelsen af nogle af spørgsmålene dog afhængig af besvarelsen af andre.

1. Hvordan planlægges, organiseres og udføres heroinbehandling?
2. Hvilken effekt er der af behandlingen – både på brugerne og sundhedsøkonomisk?
3. Hvordan oplever brugerne behandlingen?
4. Hvordan oplever personalet behandlingen?
5. Hvordan er brugernes kompliance?
6. Hvordan ændrer brugergruppens sammensætning sig? Hvordan rekrutteres brugerne?

Til afdækning af disse spørgsmål bruges flere forskellige metoder; henholdsvis kvantitative og kvalitative metoder i forskellige kombinationer. Nedenfor her redegøres der for de tre forskellige overordnede metoder, der påtænkes anvendt.

## II. De tre delundersøgelser:

### 1. En kvantitativ undersøgelse der omfatter:

- a. Brugernes misbrug
- b. Brugernes kriminalitet
- c. Brugernes fysiske helbred
- d. Brugernes psykiske helbred
- e. Brugernes egen opfattelse af livskvalitet
- f. Brugernes sociale relationer/integrering
- g. Brugere der afsluttes, hvad afsluttes de til?
- h. Brugernes fremmøde
- i. Henvisende institution/myndighed

Data indhentes dels fra spørgeskemaer om selvrapporteret livskvalitet (EQ-5D og DUQOL) hos brugere indskrevet i behandling, dels fra indberetningerne til sundhedsstyrelsen, og dels fra registerundersøgelser af brugernes kriminalitet og indlæggelser på henholdsvis somatiske og psykiatriske afdelinger. Data vil blive indhentet i forbindelse med indskrivning og hver 6. måned. Det påtænkes yderligere at etablere en kohorte bestående af misbrugere indskrevet i heroinbehandling i Danmark det første 1 ½ år, med henblik på at kunne følge dem over en længere årrække.

### 2. En kvalitativ undersøgelse der omfatter:

- a. Brugernes syn på behandling
- b. Personalets syn på behandlingen
- c. Institutionens hverdagsliv
- d. Institutionens tilknytning til andre misbrugstilbud
- e. Brugen af andre sociale tilbud
- f. Evt. pårørende

Den kvalitative undersøgelse vil dels udgøres af et dybdegående etnografisk feltarbejde i en til to af behandlingsinstitutionerne. Her vil metoderne være deltagerobservation og åbne, kvalitative interviews med brugere og behandlere. Dels vil den kvalitative undersøgelse inddrage de øvrige behandlingsinstitutioner gennem åbne, kvalitative interviews med udvalgte brugere og personale ad et par gange i løbet af heroinbehandlingens første år til halvandet.

### 3. En beskrivelse af den administrative og politiske proces, samt den konkrete organisering af behandlingstilbuddene

Deltagelse i div. planlægningsmøder

Deltagelse i studieture

Studie af vejledninger og policy-dokumenter, samt beslutninger omkring de økonomiske spørgsmål

Deltagelse i uddannelsesforløbene for behandlingspersonale

Undersøge den konkrete organisering af de enkelte behandlingstilbud, samt forankringen i de forskellige kommuner og kommunale tilbud

### **III. Etiske overvejelser:**

Der er indhentet tilladelse til indsamling, opbevaring og analyse af ovenstående data hos datatilsynet. Projektet er ligeledes sendt til høring hos de videnskabetiske komiteer og retningslinjerne vedrørende patientinformation og informeret samtykke herfra vil blive fulgt.

#### **Undersøgelsens udkomme:**

Heroinbehandlingen i Danmark bliver etableret som et egentligt behandlingstilbud og ikke som et forsøg. Dvs. at der i udgangspunktet ikke er fastlagt andre undersøgelser af behandlingen end den evaluering, som Sundhedsstyrelsen vil gennemføre i 2011 på baggrund af indberettede data, og som primært vil fokusere på brugernes sundhedsmæssige status. Nærværende undersøgelse vil give et mere fyldestgørende indblik i effekt og betydning af heroinbehandlingen i Danmark, hvor det bliver muligt at sætte de sundhedsmæssige oplysninger ind i en større kontekst i forhold til både brugere og behandlingssystem, økonomi, kultur og sociale forhold.

Hovedparten af de undersøgelser, der er blevet lavet i forbindelse med heroin-behandling i andre lande, har fokuseret på at dokumentere effekt og omkostninger ved behandlingen. Således har f.eks. den engelske RIOTT-undersøgelse til formål at undersøge: Sikkerhed, virkning og omkostninger i forhold til effekt. Tilsvarende gælder de hollandske og tyske undersøgelser. Der mangler således generelt kvalitative undersøgelser af brugerne syn på behandlingen. Dette projekt udfylder dermed et hul i den eksisterende forskning på området.

Udover brugernes syn på behandlingen vil dette projekt også give en vigtig indsigt i, hvordan de institutionelle rammer påvirker behandlingen, samt give en indsigt i hvordan målgruppen for heroinbehandling i praksis kommer til at se ud. Ved siden af fokus på brugerne vil denne undersøgelse også inddrage personalet i behandlingen: Hvordan de opfatter brugernes og deres misbrug og hvordan samspillet er mellem brugerne og personalet.

Endelig vil projektet give viden om, hvilken betydning den konkrete organisering af behandlingstilbuddene har, og i hvilket omfang behandlingen leder til brugernes forankring og udnyttelse af andre sociale tilbud. Undersøgelsen vil dermed give værdifuld viden om, hvilken rolle heroinbehandlingen i Danmark får i forhold til andre tilbud.

Undersøgelsens resultater vil løbende blive publiceret i nationale og internationale tidsskrifter.

#### **Yderligere oplysninger om undersøgelsen kan fås ved henvendelse til:**

Katrine Schepelern Johansen  
Forsker, ph.d.  
Institut for antropologi, Københavns Universitet  
[katrine.s.johansen@anthro.ku.dk](mailto:katrine.s.johansen@anthro.ku.dk)

eller

Thomas Fuglsang  
Centerchef, overlæge  
KABS  
[thomas.fuglsang@glostrup.dk](mailto:thomas.fuglsang@glostrup.dk)